

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ โดยมีวิธีการจูงใจที่แตกต่างกัน คือ การจูงใจที่ส่งผลทันทีเป็นส่งการ์ดขอบคุณ การจูงใจที่ส่งผลทันทีเป็นการส่งเงินจำนวน 50 บาท การจูงใจที่ส่งผลในอนาคตเป็นการสัญญาระบุในกิตติกรรมประกาศ การจูงใจที่ส่งผลในอนาคตเป็นการสัญญาส่งเงินจำนวน 50 บาท และเมื่อไม่มีการจูงใจ

กลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัย เป็น ครู-อาจารย์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่ปฏิบัติราชการในปีการศึกษา 2535 ทั่วประเทศ ยกเว้นในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นแล้วสุ่มสองขั้นตอน (Two stage stratified random sampling) โดยสุ่มมาจากประชากรครู-อาจารย์ที่เป็นกลุ่มเดียวกัน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวน 5 กลุ่ม มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ครู-อาจารย์ กลุ่มละ 80 คน

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทุกกลุ่มทดลองผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามพร้อมจดหมายนำชี้แจงเกี่ยวกับสิ่งจูงใจไปให้กลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ ในกลุ่มที่ได้รับการจูงใจที่ส่งผลทันทีเป็นการส่งการ์ดขอบคุณ และกลุ่มที่ได้รับการจูงใจที่ส่งผลทันทีเป็นการส่งเงินจำนวน 50 บาท ผู้วิจัยได้จัดส่งสิ่งจูงใจไปพร้อมกับแบบสอบถามที่ส่งไปในครั้งแรก ส่วนกลุ่มที่ได้รับการจูงใจที่ส่งผลในอนาคตเป็นการระบุในกิตติกรรมประกาศ และกลุ่มที่ได้รับการจูงใจที่ส่งผลในอนาคตเป็นการสัญญาส่งเงินจำนวน 50 บาท ซึ่งจะได้สิ่งตอบแทนในภายหลัง หลังจากทีกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามกลับคืนมา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามซึ่งดัดแปลงจากแบบสอบถามเรื่อง "ภาพพจน์ของครู" สร้างโดย จรินทร์ กองศรี (2535) มีจำนวน 49 ข้อ ด้วยกัน และผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามให้มี จำนวน 6 หน้า เมื่อทำการส่งแบบสอบถามไปครบ 7 วัน ทำการเตือน(การติดตามก่อนกำหนดวันส่งกลับ) โดยการส่งไปรษณีย์บัตรเตือนติดตาม

ไป และผู้วิจัยกำหนดเวลาสิ้นสุดของการรับแบบสอบถามคืน เมื่อครบกำหนด 3 สัปดาห์

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณอัตราการตอบกลับของกลุ่มทดลองแต่ละกลุ่มเป็นค่าสัดส่วนและร้อยละ จำแนกตามระยะเวลาของการตอบกลับเป็นรายสัปดาห์ และทดสอบนัยสำคัญของอัตราการตอบกลับระหว่าง กลุ่มที่ได้รับการจูงใจแตกต่างกันและระยะเวลาของการตอบกลับเป็นรายสัปดาห์ โดยการทดสอบความแตกต่างของสัดส่วนด้วยสถิติทดสอบ ไคสแควร์ (Chi-square test of homogeneity of proportion) และถ้าการทดสอบพบว่ามีความสำคัญจึงทำการทดสอบภายหลัง โดยการจับคู่เปรียบเทียบ (Paired comparison) ในแต่ละกลุ่มทดลอง

ข้อค้นพบ

1. อัตราการตอบกลับรวมของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ จากการใช้วิธีการจูงใจที่แตกต่างกัน คือ การจูงใจที่ส่งผลทันทีเป็นการส่งการ์ดขอบคุณ การจูงใจที่ส่งผลทันทีเป็นการส่งเงิน จำนวน 50 บาท การจูงใจที่ส่งผลในอนาคตเป็นการสัญญาระบุในกิตติกรรมประกาศ การจูงใจที่ส่งผลในอนาคตเป็นการสัญญาส่งเงินจำนวน 50 บาท และ เมื่อไม่มีการจูงใจ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีอัตราการตอบกลับคืนในแต่ละกลุ่มทดลองคิดเป็นร้อยละ 88.75 92.5 92.5 93.75 และ 86.25 ตามลำดับ ซึ่งเมื่อคิดเป็นอัตราการตอบกลับโดยเฉลี่ยแล้วคิดเป็น ร้อยละ 90.75

2. อัตราการตอบกลับเป็นรายสัปดาห์ของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ จากการใช้วิธีการจูงใจที่แตกต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 กล่าวคือ อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามในสัปดาห์ที่ 2 มีอัตราสูงสุด โดยสูงกว่าอัตราการตอบกลับในสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 3 และพบว่าอัตราการตอบกลับในสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 3 ไม่มีความแตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้พบว่า อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ โดยใช้วิธีการจูงใจที่แตกต่างกัน คือ การจูงใจที่ส่งผลทันทีเป็นการส่งการ์ดขอบคุณ การจูงใจที่ส่งผลทันทีเป็นการส่งเงินจำนวน 50 บาท การจูงใจที่ส่งผลในอนาคตเป็นการสัญญาระบุในกิตติกรรมประกาศ การจูงใจที่ส่งผลในอนาคตเป็นการสัญญาส่งเงิน จำนวน 50 บาท และเมื่อไม่มีการจูงใจ ไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่าอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามจากการใช้วิธีการจูงใจที่ส่งผลทันทีเป็นการส่งการ์ดขอบคุณ การจูงใจที่ส่งผลทันทีเป็นการส่งเงินจำนวน 50 บาท การจูงใจที่ส่งผลในอนาคตเป็นการสัญญาระบุในกิตติกรรมประกาศ การจูงใจที่ส่งผลในอนาคตเป็นการสัญญาส่งเงิน จำนวน 50 บาท และเมื่อไม่มีการจูงใจ น่าจะมีความแตกต่างกัน รวมทั้งขัดแย้งกับผลการวิจัยของ มาร์ศรี กลางประพันธ์ (2535) ที่ทำการทดลองพบว่า อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนจาก ครู-อาจารย์ ที่ได้รับการจูงใจโดยการให้สิ่งตอบแทนสูงกว่า ครู-อาจารย์ที่ไม่ได้รับการจูงใจ และขัดแย้งกับผลการวิจัยของ อัญชลี คงมั่น (2523) ที่พบว่า การทำการจูงใจที่ส่งผลทันทีโดยการส่งสิ่งตอบแทนเป็นหนังสือการประเมินทางการศึกษาทำให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามสูงกว่าการจูงใจที่ส่งผลในอนาคตโดยการให้คำมั่นสัญญาเรื่องการส่งบทความวิจัยให้เมื่องานวิจัยสำเร็จลง และสูงกว่าการไม่ทำการจูงใจใด ๆ

นอกจากนั้นในต่างประเทศก็มีงานวิจัยของนักวิจัยหลายคนที่ได้ผลไม่สอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ ดังเช่น ผลการวิจัยของ ลอเรนต์และพาร์รา (Laurent and Parra , 1968) ซึ่งพบว่าทำการจูงใจโดยการให้รางวัลเพียงเล็กน้อยก็มีผลทำให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามสูงกว่าการไม่ให้รางวัล โดยกลุ่มซึ่งได้รับสิ่งตอบแทนและไม่ได้รับสิ่งตอบแทนจะมีอัตราการตอบกลับคืน คิดเป็นร้อยละ

35 และ 12 ตามลำดับ และจากผลการวิจัยของ นิเดอร์ฮอฟ (Nederhof, 1983) ที่พบว่า การทำการจูงใจที่ส่งผลทันทีโดยการให้สิ่งตอบแทนที่เป็นวัตถุ หรือ สิ่งของนั้น จะมีผลทำให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามเพิ่มขึ้นและรวดเร็วขึ้นด้วย โดยเฉพาะในระยะแรกของการส่งแบบสอบถาม นอกจากนี้ยังขัดแย้งกับผลการวิจัย ของ โรบินสัน และ เอจิสิม (Robinson and Agisim, 1951) ที่พบว่า การจูงใจ โดยการให้สิ่งตอบแทนเป็นเงิน จำนวน 25 เซนต์ที่ส่งไปพร้อมกับแบบสอบถามนั้น ทำให้ได้รับแบบสอบถามกลับคืนเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 30 เป็นร้อยละ 84 และสำหรับ ผลการวิจัยของไวส์แมน (Wiseman, 1973) พบว่าการจูงใจโดยการให้เงิน 10 เซนต์ เป็นสิ่งตอบแทน ทำให้ได้รับอัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนสูงกว่าการไม่ ให้ สิ่งตอบแทน กล่าวคือ การให้สิ่งตอบแทนที่เป็นเงิน ทำให้ อัตราการตอบแบบสอบถาม กลับคืนเพิ่มขึ้นร้อยละ 8 นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยหลายเรื่องที่พบในลักษณะเดียวกันนี้ กล่าวคือการให้สิ่งตอบแทนทำให้อัตราการตอบกลับสูงกว่าการไม่ให้สิ่งใดตอบแทน ดัง เช่นผลการวิจัยของ แฮ็คเลอร์ และ บอร์เก็ทต์ (Hackler and Bourgette, 1973) เคปฟาร์ท และ เบรสเลอร์ (Kephart and Bressler, 1958) ดูป , ฟรีแมน และ คาร์ลสมิธ (Doob, Freeman and Carlsmith, 1973) ฮัค และ กลีสัน (Huck and Gleason, 1974) เบรสเลย์ และ ทูลลาร์ (Bressley and Tullar, 1977) ฮ็อบคินส์ และ โปดูลัค (Hopkins and Podolak, 1983) และนอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ยังขัดแย้งกับผลสรุปการวิจัยของ ฟ็อกส์, คราสค์ และ คิม (Fox, Crask and Kim, 1988) ซึ่งได้ทำการวิจัยโดยการส่งเคราะห์งาน วิจัยที่ได้ทำมาก่อนแล้ว จำนวน 30 เรื่อง ที่เกี่ยวกับการจูงใจโดยการให้สิ่งตอบแทน เป็นเงิน และพบว่า การให้สิ่งตอบแทนที่เป็นเงินมีผลทำให้อัตราการตอบกลับของแบบ สอบถามเพิ่มขึ้น

นอกจากนั้นในต่างประเทศยังได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบอัตราการตอบกลับ ของแบบสอบถามจากการใช้การจูงใจที่ส่งผลทันที และการจูงใจที่ส่งผลในอนาคต และ เมื่อไม่ทำการจูงใจไว้หลายเรื่องด้วยกันซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยครั้งนี้ เช่น โวทรูบา (Wotruba, 1966) ได้ทำการทดลอง พบว่า การจูงใจโดยการส่งเงิน จำนวน 25

เซนต์ไปพร้อมกับแบบสอบถาม การจูงใจโดยการสัญญาว่าจะส่งเงินจำนวน 50 เซนต์ไปให้เมื่อตอบแบบสอบถามกลับคืนมา และเมื่อไม่ทำการจูงใจ ทำให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่ได้รับเงิน 25 เซนต์ มีอัตราการตอบกลับสูงกว่ากลุ่มที่สัญญาว่าจะให้เงิน 50 เซนต์ และสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ทำการจูงใจ และพบว่าอัตราการตอบกลับของกลุ่มที่สัญญาว่าจะส่งเงิน 50 เซนต์ และกลุ่มที่ไม่ได้ทำการจูงใจ ไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ แม็ค เอ็นนอลลี (Mc Enally, 1984) ทำการศึกษาพบว่า การให้เงินเป็นสิ่งตอบแทนเพียงเล็กน้อยส่งไปพร้อมกับแบบสอบถามนั้น สามารถทำให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามกลับคืน สูงกว่าการสัญญาว่าจะส่งสิ่งตอบแทนให้ในภายหลัง ถึงแม้ว่าจะเป็นการสัญญาว่าจะให้เงินจำนวนมากก็ตาม นอกจากนี้ แฮนค็อกก (Hancock, Quoted in Bailey, 1987) ได้ทำการวิจัยในกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นแพทย์ พบว่าการให้เช็ค (Cheque) มูลค่า 20 ดอลลาร์ ไปพร้อมกับแบบสอบถาม ทำให้อัตราการตอบกลับสูงกว่า การสัญญาส่งสิ่งตอบแทนไปให้ในภายหลัง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อาร์มสตรอง (Armstrong, 1975) ได้วิเคราะห์ผลการวิจัยหลายเรื่อง และได้ข้อสรุปว่า การให้สิ่งตอบแทนไปพร้อมกับแบบสอบถาม จะทำให้อัตราการตอบกลับเพิ่มขึ้น และการสัญญาว่าจะให้สิ่งตอบแทนเมื่อผู้ตอบได้ตอบแบบสอบถามคืนมาแล้วนั้น ไม่ทำให้อัตราการตอบกลับเพิ่มขึ้น และเกล็บ (Geib, 1975) ศึกษาพบว่า ในกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จัดอยู่ในชนชั้นกลาง การให้สิ่งตอบแทนไปพร้อมกับแบบสอบถามนั้น จะช่วยให้อัตราการตอบกลับสูงกว่า การสัญญาว่าจะส่งสิ่งตอบแทนไปให้ในภายหลัง ส่วนกลุ่มตัวอย่างประชากรที่อยู่ในชนชั้นต่ำกว่า (Lower-class) การสัญญาว่าจะส่งสิ่งตอบแทนไปให้ในภายหลัง ทำให้อัตราการตอบกลับสูงกว่าการส่งสิ่งตอบแทนไปให้พร้อมกับแบบสอบถาม

ในด้านการวิจัยเกี่ยวกับการจูงใจซึ่งเป็นการให้สิ่งตอบแทนในลักษณะของการตอบแทนความมีจิตใจเป็นกุศลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผลการวิจัยขัดแย้งกับผลการวิจัยในครั้งนี้ เช่น โรเบิร์ตสัน และเบลเลนเจอร์ (Robertson and Bellenger, 1978) ได้ทำการวิจัยโดยมีจุดประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบความคิด

หรือจิตใจของคนว่า ระหว่างการคิดคำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่นและการคิดคำนึงถึงประโยชน์ของตนเองนั้นลักษณะใดจะมีผลทำให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามกลับคืนสูงกว่า ซึ่งผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการสัญญาว่าจะส่งสิ่งตอบแทนเป็นเงิน 1 ดอลลาร์ เพื่อเป็นการตอบแทนความมีน้ำใจของผู้ตอบที่ได้เสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามเพื่อเห็นแก่ผู้อื่น (Altruistic) มีอัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนสูงกว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการสัญญาว่าจะส่งสิ่งตอบแทนที่เป็นเงิน 1 ดอลลาร์ เพื่อเป็นรางวัลตอบแทนเป็นการส่วนตัวของผู้ตอบ (Egotistic) และสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ทำการจูงใจ และ เฟอร์ส และ สจ๊วต (Furse and Stewart, 1982) ได้ทำการศึกษา พบว่า อัตราการตอบแบบสอบถาม กลับคืน ของกลุ่มที่สัญญาว่าจะให้เงิน 1 ดอลลาร์ เพื่อเป็นการตอบแทนความมีใจเป็นกุศลของผู้ตอบแบบสอบถาม (\$ 1.00 Charity Incentive) และกลุ่มที่ไม่ได้รับรางวัล ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนกลุ่มที่ได้รับเงิน 1 ดอลลาร์ เพื่อการตอบแทนเป็นการส่วนตัวนั้น ได้รับอัตราการตอบกลับสูงกว่าทั้งสองกลุ่ม

จากผลการวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้งานวิจัยส่วนใหญ่ พบว่า กลุ่มที่ได้รับการจูงใจที่ส่งผลทันที เป็นการให้สิ่งตอบแทนเพื่อเป็นการตอบแทนเป็นการส่วนตัวนั้น จะมีผลทำให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจูงใจที่ส่งผลในอนาคตเป็นการให้สิ่งตอบแทนเป็นการส่วนตัว และกลุ่มที่ได้รับการจูงใจที่ส่งผลในอนาคตเป็นการให้สิ่งตอบแทนส่วนตัวนี้กับกลุ่มที่ไม่มีการจูงใจพบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน และผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการเปรียบเทียบการจูงใจโดยให้สิ่งตอบแทนเพื่อเป็นการตอบแทนความมีใจเป็นกุศลของผู้ตอบและการจูงใจโดยให้สิ่งตอบแทนเพื่อเป็นการตอบแทนเป็นการส่วนตัวนั้น ส่วนใหญ่ พบว่าการจูงใจโดยการให้สิ่งตอบแทนเป็นการส่วนตัวที่ส่งผลทันที ทำให้อัตราการตอบกลับสูงกว่าการให้วิธีการจูงใจวิธีอื่นและสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ทำการจูงใจ นอกจากนั้นยังพบว่า กลุ่มที่ได้รับการจูงใจโดยให้สิ่งตอบแทนความมีจิตใจเป็นกุศลของผู้ตอบที่ส่งผลในอนาคตและกลุ่มที่ไม่ทำการจูงใจไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสาเหตุที่ผลการวิจัยในต่างประเทศเหล่านี้ไม่สอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้นั้น อาจอธิบายได้ว่าประการหนึ่ง เป็นเพราะลักษณะทางอาชีพของกลุ่ม

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย กล่าวคือ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้เทคนิคการจูงใจเพื่อเพิ่มอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามในต่างประเทศส่วนใหญ่จะศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้มีอาชีพเป็น ครู-อาจารย์ และอาจอธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีลักษณะแตกต่างกันทั้งในด้าน ภูมิประเทศ วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยม เป็นต้น รวมทั้งเป็นไปได้ว่าลักษณะนิสัย หรือบุคลิกภาพของคนไทยมีความแตกต่างจากชาวต่างชาติ คือ คนไทยเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพด้านความเกรงใจสูงและชอบช่วยเหลือผู้อื่น (Wendell Blanchard , 1958) และผลจากความเกรงใจนี้ทำให้ไม่ต้องการทำให้ผู้อื่นผิดหวัง (วีรยุทธ วิเชียรโชติ , 2519) ดังนั้นเมื่อมีแบบสอบถามทุกฉบับไปถึงทุกคนจึงรีบตอบกลับมา สำหรับผลการวิจัยในประเทศไทยจากการวิจัยของ อัญชลี คงมั่น (2523) และ มารศรี กลางประพันธ์ (2535) ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยในครั้งนี้นั้นอาจเป็นไปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัย มีสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมแตกต่างกัน กล่าวคือกลุ่มตัวอย่างประชากรของงานวิจัยทั้ง 2 เรื่องนี้ เป็นครู-อาจารย์ ที่ปฏิบัติราชการอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนการวิจัยในครั้งนี้อยู่ที่ผู้วิจัยทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็น ครู-อาจารย์ ที่ปฏิบัติราชการอยู่ในต่างจังหวัด ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงมีความแตกต่างทั้งในด้าน สภาพแวดล้อม สภาพสังคมและเศรษฐกิจ คนที่อาศัยอยู่ในชนบทมีความเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่วนรวมเป็นอย่างดีโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน (อานนท์ อาภาภิรมย์ , 2517) และโดยเฉพาะบุคคลที่มีอาชีพเป็นครูแล้วย่อมมีคุณธรรมของความเป็นครู คือ มีความเสียสละ และบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมโดยไม่ต้องการสิ่งตอบแทน (สงวน สุทธิเลิศอรุณ , 2524) ซึ่งสังเกตได้ว่าในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มทดลองที่ได้รับการจูงใจที่ส่งผลทันทีเป็นการส่งการ์ดขอบคุณบางส่วนได้เขียนจดหมายแสดงถึงความรู้สึกจากการที่ได้รับสิ่งจูงใจว่ามีความคิดเห็น และมีความรู้สึกอย่างไร เช่น รู้สึกยินดีมากที่ได้รับแบบสอบถามรีบเช็คแล้วรีบส่งมา สนับสนุนงานวิจัยมาก ขอบขอบคุณที่ให้เกียรติ ขอบขอบคุณที่ส่งการ์ดมาให้ยินดีอย่างยิ่งที่จะรับใช้ในคราวต่อไปขอพรให้ผู้วิจัยทำงานวิจัยสำเร็จเร็วๆ หรือส่งแบบสอบถามกลับคืนโดยส่งด่วนพิเศษ เป็นต้น ส่วนกลุ่มที่ได้รับการจูงใจที่ส่งผลในอนาคตเป็น

การสัญจร-บุในกิตติกรรมประกาศ มีจดหมายเขียนถึงผู้วิจัยหลายฉบับมีใจความต่าง ๆ เช่น ตีใจที่ได้ตอบแบบสอบถามพร้อมทั้งตีว่าคำถามน้อย เสนอความคิดเห็นว่าแบบสอบถามควรมีปลายเปิดด้วย และในแต่ละข้อรายการของแบบสอบถามควรมีหมายเหตุว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยเพราะอะไร ตอบโดยให้รายละเอียดในแต่ละข้อรายการอย่างละเอียดและพิมพ์อย่างสวยงามหรือส่งแบบสอบถามโดยไปรษณีย์ด่วนพิเศษ เป็นต้น ซึ่งสังเกตได้ว่าในกลุ่มที่ได้รับการจูงใจภายในนี้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยความเต็มใจ กรอกข้อมูลด้วยความตั้งใจ พินิจพิเคราะห์ เล็งเห็นความสำคัญถึงผลสำเร็จของการวิจัย

ส่วนกลุ่มที่ได้รับการจูงใจที่ส่งผลทันทีเป็นการส่งเงินไป 50 บาท มีบันทึกและจดหมายถึงผู้วิจัยมีใจความต่าง ๆ เช่น ยินดีและเต็มใจในการตอบแบบสอบถามโดยไม่ขอรับค่าตอบแทน ได้กรอกข้อความในแบบสอบถามแล้วคิดว่าคงเป็นประโยชน์โดยส่วนรวม (พร้อมทั้งได้ส่งตัวแลกเงินคืนมา จำนวน 6 ฉบับด้วยกัน) ได้กรอกข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้วหากมีเรื่องที่จะให้ช่วยเหลือ ยินดีเสมอ ส่วนค่าตอบแทนที่ให้จะนำไปใช้ประโยชน์แก่นักเรียน หรือบางคนส่งเอกสารเป็นแผ่นพับเกี่ยวกับการซื้อเสียงมาให้พร้อมทั้งหนังสือธรรมะ หรือได้ตอบแบบสอบถามมาให้แล้วสำหรับตัวแลกเงินนั้นได้นำไปแลกเป็นเงินและนำเงินจำนวนนั้นไปทำบุญแล้ว ขอให้ผู้วิจัยอนุโมทนากับผลบุญนั้นด้วย เป็นต้น

ในกลุ่มที่ได้รับการจูงใจที่ส่งผลในอนาคตเป็นการสัญญาส่งเงิน 50 บาท มีบันทึกและจดหมายถึงผู้วิจัยว่า กรุณาอย่าส่งสิ่งตอบแทนมา เพราะกรอกแบบสอบถามด้วยความสำคัญ ไม่ควรใช้วิธีนี้เก็บข้อมูลเพราะรู้สึกว่าเป็นบาปทางวิชาการ ไม่ต้องการเงิน 50 บาท หรือเงิน 50 บาทขอสมทบทุนในการทำวิจัยของคุณ กรุณาอย่าประเมินค่าของน้ำใจด้วยน้ำเงินที่กรอกแบบสอบถามมาให้เพราะอยากช่วยเหลือมิใช่เพราะเงิน 50 บาท ยินดีให้ข้อมูลโดยมิได้หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น ขอขอบคุณในความปรารถนาดี เงินจำนวนนั้นขอสมทบทุนในการทำวิจัยของคุณอันจะเกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพครูโดยส่วนรวม เป็นต้น นอกจากนั้นในกลุ่มที่ไม่ได้รับการจูงใจก็มีข้อความถึงผู้วิจัย เช่น ขอขอบคุณที่ให้โอกาสแสดงความคิดเห็น หากมีอะไร

ให้รับใช้เป็นอย่างดี ขอให้หมั่นอดทนที่สร้างสรรคต่อสังคมที่ด้อยโอกาส ขอให้นำผลการวิจัยไปเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะทำให้ภาพพจน์ครูดีขึ้น และวงการศึกษาเจริญก้าวหน้า เป็นต้น ซึ่งสังเกตได้ว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับการจูงใจที่ส่งผลทันทีเป็นการส่งเงินจำนวน 50 บาท ไปพร้อมกับแบบสอบถาม และกลุ่มที่ได้รับการจูงใจที่ส่งผลในอนาคตเป็นการสัญญาส่งเงินจำนวน 50 บาท ไปให้ในภายหลังนั้น กลุ่มตัวอย่างตอบเพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ และเพราะต้องการช่วยเหลือผู้วิจัยด้วย ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้รับการจูงใจก็ตอบด้วยเหตุผลเดียวกันนี้ จึงกล่าวได้ว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็น ครู-อาจารย์ต่างจังหวัดแล้วการใช้สิ่งจูงใจประเภทใดก็ตามไม่มีผลต่อการตอบแบบสอบถามเพียงแต่ว่าเหตุผลในการตอบของกลุ่มที่ได้รับสิ่งจูงใจแต่ละประเภทนั้นแตกต่างกันไป ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศ คือผลการวิจัยของ ชัตเติลเวิร์ธ (Shuttleworth, 1931) ที่พบว่าอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามระหว่างกลุ่มที่ได้รับ และไม่ได้รับสิ่งตอบแทนที่เป็นเงินไม่มีความแตกต่างกัน และผลการวิจัยของ เดนต์ัน โจ และคณะ (Denton, Jon J. and others, 1987) ที่พบว่าการใช้สิ่งจูงใจ โดยการให้เงิน 25 เซนต์, 50 เซนต์ และ 1 เหรียญอเมริกัน และการจับฉลากแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนเพื่อกระตุ้นอัตราการตอบกลับของแบบสอบถาม พบว่า ได้รับแบบสอบถามกลับคืน ร้อยละ 21.6 ซึ่งไม่มีผลต่อการเพิ่มอัตราการตอบกลับของแบบสอบถาม และ ฮับบาร์ด และ ลิตเติล (Hubbard and Little, 1988) ได้ทำการทดลองโดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรถึง 2,000 คน ผลการทดลอง พบว่า กลุ่มที่ทำการสัญญาว่าจะให้เงิน 1 ดอลลาร์ เพื่อเป็นการตอบแทนความมีใจเป็นกุศลของผู้ตอบแบบสอบถามนั้นได้รับการตอบในอัตราต่ำที่สุด (ร้อยละ 33.5) ซึ่งไม่ต่างจากกลุ่มควบคุม สำหรับในประเทศไทย สุภา ลวกุล (2534) ได้ทำการศึกษาพบว่า อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามจากการให้สิ่งจูงใจที่แตกต่างกันและการไม่ทำการจูงใจไม่มีความแตกต่างกัน

2. อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามเป็นรายสัปดาห์ ปรากฏว่า มีความแตกต่างกัน โดยอัตราการตอบกลับในสัปดาห์ที่ 2 มีอัตราสูงสุด โดยสูงกว่า สัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 3 และพบว่าอัตราการตอบกลับในสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 3 ไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยของ สุภา ลวกุล (2534) ที่พบว่า การตอบกลับในสัปดาห์ที่ 1 และ 2 มีอัตราสูงสุด และสัปดาห์ที่ 3 เป็นสัปดาห์ที่มีอัตราการตอบต่ำสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง เป็นครู-อาจารย์ที่ปฏิบัติราชการในต่างจังหวัด ดังนั้นช่วงระยะเวลาของการเดินทางของแบบสอบถามในแต่ละท้องถิ่น หรือในแต่ละจังหวัดจึงมีความแตกต่างกัน จึงอาจเป็นสาเหตุทำให้มีการตอบแบบสอบถามในแต่ละสัปดาห์ มีความแตกต่างกัน และในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเตือนทุกกลุ่มทดลองหลังจากส่งแบบสอบถามไป 7 วัน เพราะฉะนั้นไปรษณียบัตรเตือนจะไปถึงกลุ่มตัวอย่างในช่วงสัปดาห์ที่ 2 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสามารถตอบแบบสอบถามกลับคืนได้ทันในช่วงสัปดาห์นี้จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อัตราการตอบกลับในสัปดาห์ที่ 2 สูงกว่าสัปดาห์ที่ 1 นอกจากนี้ในการทำ การเก็บรวบรวมครั้งนี้ ผู้วิจัยเริ่มส่งแบบสอบถามในวันที่ 25 มกราคม 2536 ซึ่งเป็นช่วงที่เพิ่งผ่านเทศกาลปีใหม่มาเพียงไม่กี่วัน ดังนั้นจึงอาจมีผลทำให้กลุ่มตัวอย่างขาดความกระตือรือร้นหรือความรู้สึกรออยากตอบแบบสอบถามกลับคืนในสัปดาห์แรก ๆ ที่แบบสอบถามไปถึง จึงอาจเป็นผลทำให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามในสัปดาห์ที่ 1 ต่ำกว่าสัปดาห์ที่ 2 ได้เช่นกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในกรณีที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์นั้น การให้สิ่งจูงใจเพื่อเพิ่มอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามในกลุ่ม ครู-อาจารย์ คงไม่มีผลใด ๆ ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้เทคนิคเกี่ยวกับการดึงดูดใจทางตรงนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และประกอบกับเทคนิคนี้เป็นเทคนิคที่ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย

จ่ายค่อนข้างสูงจึงนับว่าเป็นผลดี แต่อย่างไรก็ตามในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การจูงใจวิธีต่างๆ และการไม่ทำการจูงใจในครั้งนี้ พร้อมทั้งมีการเตือนทุกกลุ่มทดลองนั้นมีผลทำให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามอยู่ในระดับที่สูงมากพอสมควร คือ ประมาณ ร้อยละ 90 ซึ่งจัดอยู่ในระดับที่สามารถนำผลการวิจัยสรุปอ้างอิงไปยังกลุ่มประชากรได้ ดังนั้นผู้วิจัยสามารถเลือกใช้เทคนิคการจูงใจบางเทคนิคที่เห็นว่ามีเหมาะสม กับ เวลาและค่าใช้จ่ายของตน เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ แต่ถ้าในการเก็บรวบรวมข้อมูลต้องการแบบสอบถามกลับคืนในอัตราที่สูงมากก็อาจใช้เทคนิคนี้ได้โดยการเพิ่มจำนวนเงินที่ใช้เป็นสิ่งจูงใจให้มากขึ้น หรือเลือกใช้สิ่งจูงใจที่เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการจูงใจที่ส่งผลในอนาคตเป็นการสัญญาให้สิ่งตอบแทน พร้อมทั้งทำการเตือนด้วยทั้งนี้เพราะจากการวิจัยครั้งนี้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามในกลุ่มที่ได้รับการจูงใจที่ส่งผลในอนาคตโดยการสัญญาให้เงินจำนวน 50 บาท นี้มีอัตราสูงสุด คือ ประมาณร้อยละ 94 แต่ถ้าในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความจำกัดในเรื่องค่าใช้จ่ายอย่างมากการใช้เทคนิคการเตือนโดยไม่ต้องให้สิ่งจูงใจก็สามารถช่วยให้อัตราการตอบกลับเพิ่มสูงได้ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ ครู-อาจารย์ การใช้เทคนิคนี้อาจมีผลทำให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามสูงขึ้นได้ โดยให้สิ่งจูงใจที่เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนั้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลควรมีวิธีการกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามกลับคืนโดยวิธีอื่น เช่น การทำแบบสอบถามให้ปราศจากความน่าเบื่อหน่าย สนใจ และเหมาะสม มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า มีการอำนวยความสะดวกในการส่งกลับโดยติดแสตมป์และจ่ายหน้าซองไว้พร้อม มีการใช้เทคนิคการติดตาม และนอกจากนั้นควรหลีกเลี่ยงการเก็บรวบรวมข้อมูลในเทศกาลสำคัญต่างๆ เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ เพราะอาจมีผลทำให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามลดลงได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสิ่งจูงใจ (เป็นเงิน และ สิ่งของ) กับวิธีการจูงใจ (การทำการจูงใจที่ส่งผลทันที การจูงใจที่ส่งผลในอนาคต) ที่มีผลต่ออัตราการตอบกลับของแบบสอบถาม
2. ควรมีการศึกษาลักษณะของแรงจูงใจและสิ่งจูงใจที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างแต่ละลักษณะหรือแต่ละอาชีพ
3. ถ้าผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้วิธีการจูงใจต่าง ๆ หรือการใช้เทคนิคการดึงดูดใจทางอ้อม ในการเพิ่มอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามมีจำนวนมากพอ ควรจะมีการศึกษาโดยทำการสังเคราะห์งานวิจัยในด้านนี้ เพื่อจะได้ผลการวิจัยโดยสรุปในภาพรวมอันจะเกิดประโยชน์ต่อการวิจัยต่อไป